

KRAJINNÉ MIKROCHORY KRKONOŠ

Landscape microchores of the Giant Mountains

KLAPKA PAVEL

Přírodovědecká fakulta Masarykovy university, Geografický ústav, 611 37 Brno, Kotlářská 2, p.klapka@mail.muni.cz

V české části pohoří bylo vymezeno 51 krajinných mikrochor a to na základě čtyř kritérií: fyzickogeografického, land cover, land use a péče o přírodu. Na základě výše uvedených kritérií bylo těchto 51 mikrochor sloučeno do 12 krajinných typů.

In the Czech part of the mountain range 51 landscape microchores have been delimited on the basis of four criteria: physical geography, land cover, land use, and nature conservation. With regard to the above mentioned criteria these 51 microchores were grouped into 12 landscape types.

Klíčová slova: Krkonoše, mikrochory, krajinná typologie

Keywords: the Giant Mts., microchores, landscape typology

ÚVOD

Ačkoliv v Krkonoších již byla různými metodami prováděna krajinně ekologická typologizace, jednalo se o velmi podrobnou topickou úroveň (LIPSKÝ, 1997, HYLÉN, & al., 1999). Pro potřeby krajinného managementu, péče o přírodu, usměrňování lidských aktivit a stanovení strategií trvalé udržitelnosti se však jeví jako vhodnější úroveň mikrochorická.

METODIKA

Krajinné mikrochory byly vymezeny na základě čtyř kritérií: fyzickogeografického, land cover, land use a péče o přírodu. Tímto způsobem bylo vymezeno v české části pohoří 51 mikrochor, které se nejjednodušeji dají rozdělit do tří skupin: krajiny přírodní (v různém stupni zkulturnění – v tab. 1. jsou označeny individuální kódem A), krajiny přírodní, kde se odehrává významný tok energie, materiálů a osob (individuální kód B) a konečně krajiny sídelní (individuální kód C).

Krajinný management, péče o přírodu či usměrňování lidských aktivit ve smyslu trvalé udržitelného rozvoje území však vyžadují podrobnější typologii krajiny. K jejímu provedení bylo využito stejných čtyř kritérií jako při počáteční delimitaci mikrochor. Každému kritériu byla přiřazena logicky vzestupně uspořádaná škála s hodnotami 1–8 s tím, že kvalitativní rozestupy mezi jednotlivými hodnotami každého kritéria byly přibližně stejné, aby byla umožněna matematická analýza údajů.

V případě fyzickogeografického (FG) kritéria (tab. 2.) byla hodnotícím hlediskem extremita FG jevů (nadmořská výška, poloha v rámci pohoří, relativní vertikální a horizontální členitost, klimatické poměry, kompaktnost FG jevů v prostoru a čase), kdy hodnota 1 označovala extremitu nejvyšší, hodnota 8 nejnižší.

Tab. 1. Mikrochory Krkonoš a jejich charakteristiky.
Microchores of the Giant Mts. and their characteristics.

Individuální kód	Název jednotky	FG charakteristiky	Land cover	Lidské aktivity	Péče o přírodu	Krajinný typ
A1	Branenská pahorkatina	8	7	2	7	G
A2	Černá hora, Světlá hora	6	5	4	2	C
A3	Čertova hora	5	4	6	5	F
A4	Jablonecká vrchovina	8	7	2	5	G
A5	Kapradník	5	4	8	3	E
A6	Kozelský a Vlčí hřeben	5	2	8	3	D
A7	Liščí hora	4	5	4	2	C
A8	Mumlavský důl	3	2	5	2	B
A9	Pomezní a Dlouhý hřeben	5	5	8	3	E
A10	Ponikelská vrchovina	8	7	2	5	G
A11	Přední Žalý	5	5	8	3	E
A12	Rozsochy a údolí středních Krkonoš	6	4	6	3	F
A13	Rýchory	6	2	8	2	D
A14	Sedmidolí, Dlouhý a Kotelský důl	3	2	5	2	B
A15	Sklenařická vrchovina	8	7	2	7	G
A16	Slezský hřbet - střed	2	5	4	2	C
A17	Slezský hřbet - východ	2	5	5	2	C
A18	Slezský hřbet - západ	2	5	8	2	E
A19	Trutnovská vrchovina	8	3	8	8	H
A20	Tundra - východ	1	1	5	1	A
A21	Tundra - západ	1	1	5	1	A
A22	Úpské doly	3	2	4	2	B
A23	Vrchlabská pahorkatina	8	7	2	7	G
A24	Zlatý hřbet, Smrčina, Bíner	8	3	8	6	H
B1	Babí	6	6	2	7	I
B2	Jizera - dolní tok	7	3	2	7	I
B3	Jizera, Mumlava, Milnice	7	3	2	5	I
B4	Jizerka	7	3	2	3	I
B5	Labe	7	3	2	3	I
B6	Úpa - dolní tok (Mladé Buky)	7	6	2	7	I
B7	Úpa - horní tok, Malá Úpa	7	3	2	3	I
B8	Úpa - střední tok (Maršov)	7	6	2	6	I

C1	Albeřice, Lysečiny	6	6	7	4	L
C2	Benecko	6	6	7	5	L
C3	Černý Důl	7	6	7	6	L
C4	Dolní Dvůr	7	6	7	6	L
C5	Dolní Malá Úpa	6	6	7	4	L
C6	Harrachov	7	8	3	6	K
C7	Horní Malá Úpa	6	6	7	4	L
C8	Jablonec nad Jizerou	7	8	1	7	J
C9	Janské Lázně	6	8	3	6	K
C10	Jilemnice, Hrabačov	7	8	1	8	J
C11	Pec pod Sněžkou	7	6	3	6	K
C12	Rokytnice nad Jizerou	8	8	3	6	K
C13	Strážné	6	6	7	4	L
C14	Svoboda nad Úpou	7	8	1	6	J

Tab. 2. Fyzickogeografické charakteristiky.
Physical geographical characteristics.

Hodnota	Charakteristika
1	nejexponovanější partie hřbetů a rozsoch
2	hřbety
3	oblasti pod vlivem A-O systémů (doly, hřbety, svahy, rozsochy)
4	svahové části hřbetů a rozsoch
5	rozsochy
6	rozsochy a údolí
7	údolí a kotliny
8	vrchoviny a údolí

Tab. 3. Land cover.

Hodnota	Charakteristika
1	přírozené bezlesí (tundrové ekosystémy nad horní hranicí lesa)
2	autochtonní horské porosty (smrčiny, smíšené, bučiny)
3	autochtonní porosty submontánních a nívních poloh (listnaté, smíšené lesy, nívní porosty)
4	smíšené montánní lesy (allochtonní smrčiny s příměsí listnáčů – hlavně buku a javoru)
5	allochtonní smrčiny a rekonstruované lesní plochy (holiny, nově osázené plochy)
6	rozptýlené osídlení a horské louky montánních a submontánních poloh
7	mozaika zemědělských ploch (polí, pastvin, luk), lesů a malých sídel
8	sídla s kompaktním intravilánem městského typu

V případě land cover (tab. 3.) byly hodnotícími hledisky původnost a ekologická hodnota ekosystémů a dále jejich resilience (sensu MÍCHAL, 1994, s. 165–166) vůči okolním vlivům, která se jeví jako lepší kritérium než rezistence či stabilita z důvodu vysokého narušení téměř všech krkonošských ekosystémů. Hodnotou 1 byly pak označeny ekosystémy nejpůvodnější a nejhodnotnější, hodnotou 8 ekosystémy nejvíce změněné antropogenní činností.

V případě land use (tab. 4.) se hodnotícím hlediskem stala šíře a intenzita lidských aktivit, přičemž hodnoty 1 nabývají mikrochory s největší šíří a intenzitou těchto aktivit (hodnota 8 značí nízkou intenzitu a malou šíří), a konečně v případě kritéria péče o přírodu (tab. 5.) je základním hlediskem stupeň ochrany podle zonace biosférické rezervace (hodnota 1 označuje nejvyšší stupeň ochrany, hodnota 8 nejnižší).

Každé mikrochoře tedy náležejí čtyři hodnoty, které můžeme společně označit jako typologický kód mikrochory. Tyto čtyřmístné typologické kódy pak byly porovnávány každý s každým podle následujícího vzorce:

$$P_{x,y} = |a_x - a_y|^2 + |b_x - b_y|^2 + |c_x - c_y|^2 + |d_x - d_y|^2,$$

kdy P je míra podobnosti typologických kódů, a, b, c, d hodnoty jednotlivých kritérií a x, y individuální kódy mikrochor. Pokud bylo P rovno 0, jednalo se o mikrochory identické, ze zvyšujícím se P klesala míra podobnosti poměřovaných mikrochor.

Tab. 4. Land use.

Využití krajiny.

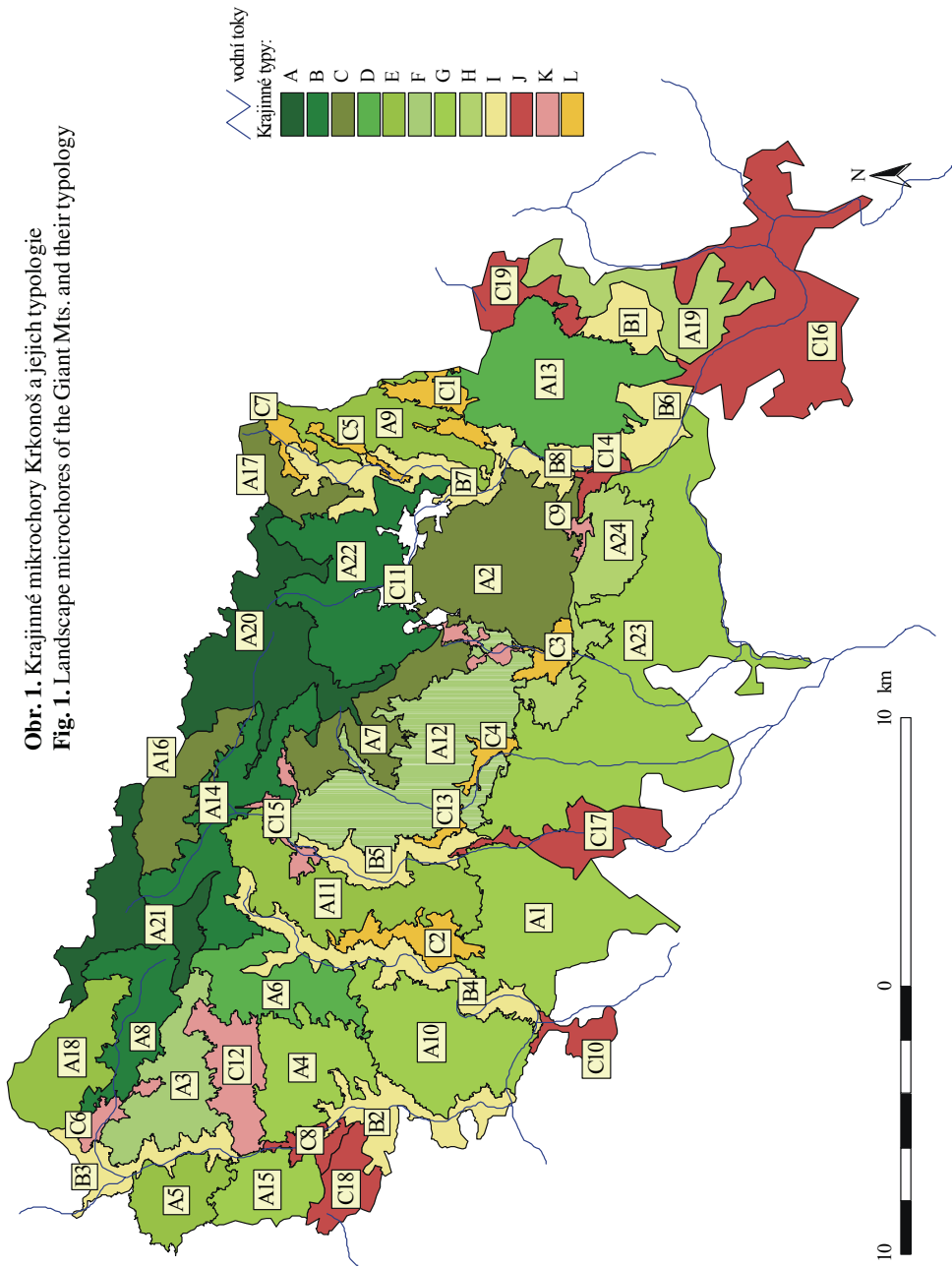
Hodnota	Charakteristika
1	polyfunkční sídelní krajina
2	polyfunkční a transitní přírodní až kulturní krajina
3	intenzivní pobytový cestovní ruch
4	intenzivní pasantní cestovní ruch a pobytový cestovní ruch
5	intenzivní pasantní cestovní ruch
6	pasantní a pobytový cestovní ruch
7	pobytový cestovní ruch
8	pasantní cestovní ruch a krajina bez významnější lidské činnosti

Tab. 5. Péče o přírodu.

Nature conservation.

Hodnota	Charakteristika
1	1. zóna biosférické rezervace
2	1. a 2. zóna biosférické rezervace, zvýšená péče o lesní ekosystémy
3	2. zóna biosférické rezervace, zvýšená péče o lesní ekosystémy
4	2. zóna biosférické rezervace, zvýšená péče o luční ekosystémy
5	2. a 3. zóna biosférické rezervace
6	3. zóna biosférické rezervace
7	3. zóna biosférické rezervace, bez zvláštní územní ochrany
8	bez zvláštní územní ochrany

Obr. 1. Krajinné mikrochory Krkonoš a jejich typologie
Fig. 1. Landscape microchores of the Giant Mts. and their typology

VÝSLEDKY A SOUHRN POZNATKŮ

Za pomoci metody shlukové analýzy (cluster analysis) bylo 51 mikrochor sloučeno podle podobnosti svých typologických kódů do 12 krajinných typů označených písmeny A–L (tab. 1., obr. 1.), jejichž velmi stručné charakteristiky jsou uvedeny v následujících odstavcích.

Krajinný typ **A** je definován jako turisticky využívané přirozené bezlesí s významnými chráněnými ekosystémy (tundra).

Krajinný typ **B** jsou turisticky využívané doly a rozsochy ovlivněné A-O systémy s chráněnými partiemi původních ekosystémů.

Krajinný typ **C** jsou imisemi poškozené turisticky velmi využívané partie hřbetů a rozsoch.

Krajinný typ **D** zahrnuje členité rozsochy s oblastmi chráněných původních ekosystémů stranou zájmu turistů.

Krajinný typ **E** jsou hřbety a rozsochy s poškozenými smrkovými monokulturami a imisními holinami.

Krajinný typ **F** zahrnuje rozsochy a údolí s relikty původních ekosystémů a se střední intenzitou cestovního ruchu.

Krajinný typ **G** označuje krajinnou mozaiku podhůří Krkonoš, zatímco typ **H** označuje zalesněné podhorské vrchoviny.

Krajinný typ **I** jsou komunikačně využívaná údolí velkých vodních toků, částečně s původní vegetací niv horských toků.

Krajinný typ **J** označuje podhorská městská centra, typ **K** velká horská rekreační střediska a typ **L** menší horská střediska.

LITERATURA

HYLTÉN A. H., UGGLA E. 1999: Land cover classification of the Krkonoše National Park (21 classes) – mapa. Opera Corcontica, 36: 221–222.

LIPSKÝ Z. 1997: Vývoj a současný stav využívání krajiny v oblasti Krkonoš, 5 s. In: MARTIŠ M. & al. (1997–1998): Projekt GEF, Biodiverzita Krkonoše č. 7520/10/014/0.

MÍČHAL I. 1994: Ekologická stabilita. Veronika, Brno.